

53-59

100
1
207
45

بسم الله الرحمن الرحيم

WWW.KETAB.IR

سرشناسه:	بخشنده بالی، عباس؛ ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور:	اندیشه اسلامی ۱؛ شناخت آغاز و انجام هستی / عباس بخشنده بالی؛ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۲۵۶ ص.
شابک:	978-600-441-203-2
فروست:	مجموعه مبانی نظری اسلام؛ ۵۶
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیبا
عنوان دیگر:	شناخت آغاز و انجام هستی
موضوع:	تعلیمات دینی اسلامی - راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	Islamic religious education - Study and teaching (Higher)
موضوع:	Tawhid (Unity of God)
موضوع:	توحید
موضوع:	معاد
Resurrection (Islam)	
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۷ الف ۳۳ ب ۷/۷ BP۷
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۰۷۶
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۵۳۹۰۷۴۶

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید.

شماره تلفن گروه «مبانی نظری اسلام»: ۳۶۶۰۳۲۱۱ - ۲۵.

صندوق پستی: ۶۱۷۳ - ۳۷۱۵۵

پست الکترونیکی: andishe@maaref.ac.ir

اندیشه اسلامی ۱

شناخت آغاز و انجام هستی

دکتر عباس بخشنده بالی

عضو هیئت علمی دانشگاه مازندران

مجموعه مبانی نظری اسلام

۵۶

اندیشه اسلامی ۱ شناخت آغاز و انجام هستی

نویسنده: عباس بخشنده بالی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

حروفچین: اعظم یزدلی / ویراستار: امیرعباس رجبی

صفحه‌آرا: سعید نائینی / طراح جلد: سید علی روحانی

ناشر: دفتر نشر معارف / نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۴۱ - ۲۰۳ - ۲

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز بخش:

مدیریت پخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۰۰۰۴

■ اراک: ۰۸۶-۳۲۲۲۹۰۳۸ ■ ارومیه: ۰۴۴-۳۲۲۵۴۶۴۱ ■ اصفهان: ۰۳۱-۳۲۳۵۱۴۴۱ ■ اهواز: ۰۶۱-۲۲۲۳۸۰۰۰

■ تهران: ۰۲۱-۸۸۹۱۱۲۱۲ ■ خرم‌آباد: ۰۶۶-۳۲۲۲۲۳۷۱ ■ رشت: ۰۱۳-۳۲۳۳۴۵۶۹ ■ زنجان: ۰۲۴-۳۳۳۶۶۴۲۵

■ ایلام: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۸ ■ یجنورد: ۰۵۸-۳۲۲۱۲۲۸۳ ■ بندرعباس: ۰۷۶-۳۳۶۱۷۵۵۷ ■ بیرجند: ۰۵۶-۳۲۲۲۴۱۷۹

■ ساری: ۰۱۱-۳۳۲۵۳۰۲۰ ■ شهرکرد: ۰۳۸-۳۲۲۴۳۲۲۲ ■ شیراز: ۰۷۱-۳۲۳۴۴۶۱۴ ■ قزوین: ۰۲۸-۳۲۲۴۰۰۷۶

■ قم: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۴۵۱ ■ کرج: ۰۲۶-۳۴۴۳۵۲۹۰ ■ کرمان: ۰۳۴-۳۲۲۳۱۴۶۶ ■ کرمانشاه: ۰۸۲-۳۷۲۳۸۴۱۱

■ گرگان: ۰۱۷-۳۲۲۳۷۸۸۰ ■ مشهد: ۰۵۱-۳۲۲۲۰۱۱۹ ■ یاسوج: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۵ ■ یزد: ۰۳۵-۳۶۲۳۰۳۳۱

نشانی الکترونیکی: E-mail: info@ketabroom.ir، پایگاه اینترنتی: www.ketabroom.ir

سخن آغازین

چیستی، آغاز و انجام جهان، بنیاد جهان بینی فرهنگ ها، مکاتب و جریان های پرشماری است که همگی خود را برحق می دانند. اما پیش از پذیرش هر مکتب و آیینی، باید راهی به سوی تشخیص صدق ادعا و دلایل آن مکتب و آیین یافت. اسلام دارای ایدئولوژی توحیدی است؛ زیرا جهان بینی این مکتب، توحیدی است. جهان بینی توحیدی، یعنی اینکه همه هستی از خداست و به سوی او بازخواهد گشت؛ خدایی که علم و عدل و حکمت مطلق است و هیچ نقص و نیازی در ذات متعالی او راه ندارد. این ادعا در متن فرهنگ و اندیشه اسلامی، با برهان های دقیق عقلی، تبیین و اثبات شده و البته هر کدام از براهین، علاوه بر ابتنای بر جهان بینی عقلی، دارای مبانی معرفت شناختی عمیق و دقیق است. متون درسی **اندیشه اسلامی ۱**، متمرکز بر دو اصل اعتقادی اسلام، یعنی توحید و معاد تدوین می شوند و اثر حاضر یکی از این مجموعه است. مؤلف محترم در این اثر با قلمی روان و استفاده از مؤلفه های مؤثر در گیرایی و درک آسان مباحث دقیق عقلی، راه های شناخت آغاز و انجام هستی را به مخاطبان ارائه کرده است. متن این اثر، در چهار بخش، با فصولی در ذیل هر بخش سامان یافته است؛ بخش نخست: جایگاه ویژه انسان در هستی، جنبه حقیقی او یعنی معنویت و ایمان و راه تأمین آنها؛ بخش دوم: خداشناسی در قلمرو توحید ذات، به عنوان مهم ترین بحث در متن دین و راه ها و برهان های اثبات خدا، بخش سوم: خداشناسی در قلمرو صفات خدا و بخش چهارم: سرانجام هستی و انسان، یعنی مباحث مرگ، به عنوان معبر میان دنیا و آخرت، معاد و ابعاد حیات جاودانه.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی، ضمن تقدیر از زحمات محقق محترم جناب آقای دکتر عباس بخشنده بانی و امید توفیقات رزوافزون برای ایشان، از همکاری ارزشمند ارزیابان محترم اثر، حجج اسلام دکتر محمدرضا کریمی والا و دکتر اکبر ساجدی و تلاش‌های مدیر محترم گروه پژوهشی مبانی نظری اسلام حجت الاسلام دکتر حسن پناهی آزاد و نیز همکاری صمیمانه جناب آقای سید سعید روحانی مدیر محترم امور پژوهشی و همکاران ایشان، دوام توفیق و سعادت همه علاقه‌مندان به معارف و حیانی اسلام را از خدای قادر متعالی مسئلت می‌کند.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

فهرست مطالب

۱۷.....	مقدمه
---------	-------

بخش اول: جایگاه معنوی بشر

(۶۴- ۲۱)

۲۳.....	فصل اول: آسیب‌های جهان معاصر
---------	------------------------------

۲۳.....	مقدمه
---------	-------

۲۴.....	الف) معنای مدرنیته
---------	--------------------

۲۴.....	ب) آسیب‌ها
---------	------------

۲۶.....	یک. بحران معرفتی
---------	------------------

۲۷.....	دو. بحران اخلاقی
---------	------------------

۲۷.....	سه. بحران روانی
---------	-----------------

۲۸.....	ج) چرایی آسیب‌ها
---------	------------------

۳۰.....	د) راه‌رهایی
---------	--------------

۳۰.....	خلاصه فصل
---------	-----------

۳۱.....	پرسش
---------	------

۳۱.....	برای بحث و بررسی
---------	------------------

۳۲.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
---------	--------------------------

۳۲.....	منابعی برای پژوهش
---------	-------------------

۳۵.....	فصل دوم: نقش دین در کنترل آسیب‌ها
---------	-----------------------------------

۳۵.....	مقدمه
---------	-------

۳۶	الف) بهترین مسیر
۳۷	ب) تأثیرات جامعه‌شناختی
۳۹	ج) تأثیرات روان‌شناختی
۴۳	د) کنترل خطرهای ناشناخته
۴۶	خلاصه فصل
۴۷	پرسش
۴۷	برای بحث و بررسی
۴۷	منابعی برای مطالعه بیشتر
۴۸	منابعی برای پژوهش
۴۹	فصل سوم: مسلمان آرمانی در عصر جدید
۴۹	مقدمه
۵۰	الف) معنای ایمان
۵۲	ب) مسیر صعود
۵۳	یک. معرفت دین
۵۶	دو. پیوند دنیا و آخرت
۵۸	سه. استفاده از عقل
۶۱	خلاصه فصل
۶۲	پرسش
۶۳	برای بحث و بررسی
۶۳	منابعی برای مطالعه بیشتر
۶۴	منابعی برای پژوهش

بخش دوم: وجود آفریننده جهان

(۱۲۲-۶۵)

۶۷	فصل اول: اهمیت و ضرورت خداشناسی
۶۷	مقدمه
۶۸	الف) مهم‌ترین موضوع دینی
۶۹	ب) دلایل اهمیت و ضرورت
۷۰	خلاصه فصل
۷۰	پرسش

۷۰	برای بحث و بررسی
۷۱	منابعی برای مطالعه بیشتر
۷۱	منابعی برای پژوهش
۷۳	فصل دوم: برهان فطرت یا اجماع عام
۷۳	مقدمه
۷۳	الف) معنای فطرت
۷۴	ب) فطرت‌مندی انسان
۷۵	ج) دلایل فطرت‌مندی انسان
۷۵	یک. وجدانیات
۷۶	دو. وجود قوانین جهان شمول
۷۶	سه. سرچشمه قوانین جهان شمول
۷۶	چهار. آموزه‌های قرآنی
۷۶	پنج. آموزه‌های روایی
۷۷	د) شاخصه‌های امور فطری
۷۸	هـ) خدا در فطرت بشر
۷۸	یک. شناخت
۷۹	دو. گرایش
۸۱	خلاصه فصل
۸۲	پرسش
۸۲	برای بحث و بررسی
۸۲	منابعی برای مطالعه بیشتر
۸۲	منابعی برای پژوهش
۸۵	فصل سوم: برهان نظم
۸۵	مقدمه
۸۶	الف) معنای نظم
۸۶	ب) ساختار مشترک
۸۷	یک. نظم هستی
۸۷	دو. وجود ناظم
۹۰	ج) تقریر غایت‌شناختی

۹۲	 (د) تقریر هماهنگی جزئی و کلی جهان
۹۵	 مزایای برهان نظم
۹۵	 خلاصه فصل
۹۶	 پرسش
۹۶	 برای بحث و بررسی
۹۶	 منابعی برای مطالعه بیشتر
۹۷	 منابعی برای پژوهش
۹۹	 فصل چهارم: برهان علی
۹۹	 مقدمه
۱۰۰	 الف) معنای علت و معلول
۱۰۰	 ب) علت فاعلی
۱۰۱	 ج) اصل علیت
۱۰۲	 (د) نادرستی دور
۱۰۳	 (ه) نادرستی تسلسل
۱۰۵	 (و) نتیجه
۱۰۶	 خلاصه فصل
۱۰۷	 پرسش
۱۰۸	 برای بحث و بررسی
۱۰۸	 منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۰۸	 منابعی برای پژوهش
۱۰۹	 فصل پنجم: برهان حرکت
۱۰۹	 مقدمه
۱۱۰	 الف) معنای حرکت
۱۱۰	 ب) برهان حرکت
۱۱۰	 یک. وجود حرکت در جهان
۱۱۲	 دو. نیازمندی به محرک
۱۱۲	 سه. نادرستی دور و تسلسل
۱۱۳	 چهار. نتیجه
۱۱۴	 خلاصه فصل

۱۱۴.....	پرسش
۱۱۵.....	برای بحث و بررسی
۱۱۵.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۱۵.....	منابعی برای پژوهش
۱۱۷.....	فصل ششم: برهان امکان و وجوب
۱۱۷.....	مقدمه
۱۱۸.....	الف) معنای امکان و وجوب
۱۱۸.....	ب) تقریر برهان
۱۲۰.....	خلاصه فصل
۱۲۰.....	پرسش
۱۲۰.....	برای بحث و بررسی
۱۲۱.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۲۱.....	منابعی برای پژوهش

بخش سوم: اوصاف آفریدگار جهان

(۱۸۸ - ۱۲۳)

۱۲۵.....	فصل اول: تلاش برای شناخت اوصاف
۱۲۵.....	مقدمه
۱۲۶.....	الف) معنای اسماء و صفات
۱۲۷.....	ب) توانایی شناخت
۱۲۷.....	یک. گروه تفریطی
۱۲۸.....	دو. گروه افراطی
۱۲۹.....	سه. گروه متعادل
۱۲۹.....	ب) تجلی صفات
۱۳۰.....	ج) راه‌های شناخت
۱۳۰.....	یک. آموزه‌های دینی
۱۳۱.....	دو. خردورزی
۱۳۲.....	سه. شهود عرفانی
۱۳۲.....	چهار. تجربی
۱۳۲.....	انواع صفات

۱۳۴.....	خلاصه فصل
۱۳۵.....	پرسش
۱۳۶.....	برای بحث و بررسی
۱۳۶.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۳۶.....	منابعی برای پژوهش
۱۳۷.....	فصل دوم: علم، قدرت و اراده الهی
۱۳۷.....	مقدمه
۱۳۷.....	الف) علم الهی
۱۳۷.....	یک. معنای علم
۱۳۸.....	دو. دلایل علم
۱۳۹.....	سه. پاسخ به یک شبهه
۱۴۰.....	ب) قدرت الهی
۱۴۱.....	یک. معنای قدرت
۱۴۱.....	دو. دلایل قدرت
۱۴۲.....	سه. پاسخ به یک شبهه
۱۴۳.....	ج) اراده الهی
۱۴۴.....	یک. معنای اراده
۱۴۴.....	دو. تفاوت اراده خدا با اراده انسان
۱۴۵.....	سه. جایگاه اختیار
۱۴۸.....	خلاصه فصل
۱۴۹.....	پرسش
۱۵۰.....	برای بحث و بررسی
۱۵۰.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۵۰.....	منابعی برای پژوهش
۱۵۱.....	فصل سوم: توحید الهی
۱۵۱.....	مقدمه
۱۵۱.....	الف) معنای توحید
۱۵۲.....	ب) دلایل توحید
۱۵۲.....	یک. مرکب نبودن

۱۵۲.....	دو. همتا نداشتن.....
۱۵۴.....	(ج) صعود به مقام توحید.....
۱۵۵.....	(د) پاسخ به یک شبهه.....
۱۵۸.....	خلاصه فصل.....
۱۵۹.....	پرسش.....
۱۶۰.....	برای بحث و بررسی.....
۱۶۰.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۱۶۰.....	منابعی برای پژوهش.....
۱۶۱.....	فصل چهارم: حکمت الهی
۱۶۱.....	مقدمه.....
۱۶۱.....	الف) معنای حکمت.....
۱۶۲.....	یک. بهترین ها.....
۱۶۳.....	دو. هدفمندی.....
۱۶۴.....	ب) فلسفه آفرینش.....
۱۶۵.....	یک. دیدگاه حکیمان الهی.....
۱۶۶.....	دو. دیدگاه عرفای الهی.....
۱۶۷.....	سه. دیدگاه قرآن کریم.....
۱۶۷.....	۱. اهداف آفرینش جهان.....
۱۶۸.....	۲. اهداف آفرینش انسان.....
۱۷۰.....	خلاصه فصل.....
۱۷۱.....	پرسش.....
۱۷۱.....	برای بحث و بررسی.....
۱۷۱.....	منابعی برای مطالعه بیشتر.....
۱۷۲.....	منابعی برای پژوهش.....
۱۷۳.....	فصل پنجم: عدل الهی
۱۷۳.....	مقدمه.....
۱۷۳.....	الف) معنای عدل.....
۱۷۴.....	ب) اقسام عدل.....
۱۷۴.....	یک. عدل تکوینی.....

۱۷۵	دو. عدل تشریعی
۱۷۵	سه. عدل جزایی
۱۷۶	ج) فلسفه سُور
۱۷۷	یک. شر اخلاقی و شر طبیعی
۱۷۸	دو. عدمی بودن
۱۷۹	سه. نسبی بودن
۱۸۰	چهار. تراحم ذاتی
۱۸۱	پنج. اختیار نادرست
۱۸۳	شش. برداشت نادرست
۱۸۴	چند نکته پایانی
۱۸۵	خلاصه فصل
۱۸۶	پرسش
۱۸۷	برای بحث و بررسی
۱۸۷	منابعی برای مطالعه بیشتر
۱۸۷	منابعی برای پژوهش

بخش چهارم: ورود به جهانی دیگر

(۱۸۹- ۲۴۲)

۱۹۱	فصل اول: خدا حافظی با طبیعت
۱۹۱	مقدمه
۱۹۲	الف) معنای مرگ
۱۹۲	ب) انواع مرگ ها
۱۹۲	یک. مرگ بدن
۱۹۳	دو. مرگ قبل از مرگ
۱۹۴	سه. مرگ در حال زندگی
۱۹۵	ج) ترس از مرگ
۲۰۰	د) یاد مرگ
۲۰۲	خلاصه فصل
۲۰۳	پرسش
۲۰۳	برای بحث و بررسی

منابعی برای مطالعه بیشتر ۲۰۳

منابعی برای پژوهش ۲۰۴

فصل دوم: پیوستگی زندگی پس از مرگ ۲۰۵

مقدمه ۲۰۵

الف) معنای معاد ۲۰۵

ب) تجزّد نفس ۲۰۶

یک. ثبات «من» ۲۰۷

دو. غفلت از حواس ۲۰۸

سه. امور تجربی ۲۰۸

چهار. آموزه‌های دینی ۲۱۰

ج) دلایل زندگی پس از مرگ ۲۱۱

یک. حکمت ۲۱۱

دو. عدالت ۲۱۲

سه. فطرت ۲۱۲

چهار. معقولیت ۲۱۳

خلاصه فصل ۲۱۳

پرسش ۲۱۵

برای بحث و بررسی ۲۱۵

منابعی برای مطالعه بیشتر ۲۱۵

منابعی برای پژوهش ۲۱۶

فصل سوم: برگشت ناپذیری نفس ۲۱۷

مقدمه ۲۱۷

الف) معنای تناسخ ۲۱۸

ب) انواع تناسخ ۲۱۸

ج) نادرستی تناسخ ۲۱۹

یک. برهان قوه و فعل ۲۲۰

دو. وحدت شخصیت ۲۲۰

سه. مساوی نبودن تولد و مرگ ۲۲۰

چهار. آموزه‌های دینی ۲۲۱

۲۲۲.....	خلاصه فصل
۲۲۳.....	پرسش
۲۲۳.....	برای بحث و بررسی
۲۲۳.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۲۴.....	منابعی برای پژوهش
۲۲۵.....	فصل چهارم: جهان‌های فراتر از طبیعت
۲۲۵.....	مقدمه
۲۲۵.....	الف) ورود به برزخ
۲۲۶.....	یک. معنای برزخ
۲۲۶.....	دو. وجود برزخ
۲۲۷.....	سه. ویژگی‌های برزخ
۲۲۹.....	ب) ورود به قیامت
۲۳۰.....	یک. معنای قیامت
۲۳۰.....	دو. ویژگی قیامت
۲۳۲.....	سه. شروع زندگی جاودانه
۲۳۲.....	۱. زندگی دشوار در جهنم
۲۳۵.....	۲. زندگی زیبا در بهشت
۲۳۹.....	خلاصه فصل
۲۴۰.....	پرسش
۲۴۱.....	برای بحث و بررسی
۲۴۱.....	منابعی برای مطالعه بیشتر
۲۴۱.....	منابعی برای پژوهش

منابع و مآخذ

(۲۴۳-۲۵۶)

مقدمه

عمر بی بدیل انسان بی هیچ تکراری، همچون ابر آهسته و پیوسته می‌گذرد. هریک از عقل و دین حکم می‌کنند که باید از این فرصت طلایی به بهترین گونه استفاده شود تا بتوان در زمره انسان‌های نیک قرار گرفت.^۱ بهانه‌های گوناگونی وجود دارد که می‌تواند انسان را از مسیر زندگی عاقلانه بیرون سازد و او را به بیراهه برد که مهم‌ترین آنها، سه عامل است: نیازدگی، اسیر نفس شدن و در دام شیطان افتادن. گاهی این دلایل به گونه‌ای انسان را وارد مسیر انحرافی می‌کند که فرد در ردیف انسان‌های منفی تاریخ قرار می‌گیرد.

راه‌های گوناگونی برای یافتن مسیر منطقی در زندگی وجود دارد؛ از جمله: تفکر منطقی، مطالعه کتاب‌های دینی، استفاده از تجربیات مثبت گذشتگان و گفتگو با آنهایی که اهل عقل سلیم هستند. با توجه به پیشرفت‌های چشمگیر فضای مجازی، مطالعه یک دوره کتاب‌های اعتقادی و بنیادین، یکی از راه‌های مناسبی است که می‌تواند انسان را در یافتن بهترین مسیر - که همان مسیر دین‌مداری متعادل همراه با خردورزی است - یاری نماید. از گذشته تاکنون بسیاری از اندیشمندان دینی کوشش نموده‌اند با روش‌هایی نظیر تألیف، تدریس، خطابه، مناظره، شعر و روش‌های دیگر، ریشه‌ها و مبانی دین را که همان مفاهیم اعتقادی دین است، به انسان‌ها برسانند. در میان مفاهیم اعتقادی، اخلاقی و احکام دین، مسائل اعتقادی را می‌توان مهم‌ترین آنها دانست؛ زیرا آموختن آنها نقش بسیار مهمی در

۱. در آموزه‌های دینی، شواهد فراوانی وجود دارد که بر اهمیت و ضرورت استفاده منطقی از فرصت‌های زندگی تأکید دارند. برای نمونه، امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود: فرصت مانند ابر گذرا می‌گذرد. پس فرصت‌های خوب را غنیمت شمرد. (تهج البلاغه، حکمت ۲۱، ص ۴۷۱)

درونی شدن آموزه‌های دینی دارد و در نتیجه انسان را در عمل به آن آموزه‌ها نزدیک‌تر کرده و نیز شک و تردید پیچیده را دور می‌نماید.

همه آموزه‌هایی را که در قرآن کریم و روایات آمده، می‌توان به درختی تشبیه نمود که دارای ریشه، تنه و شاخ و برگ است. همان‌گونه که مهم‌ترین و اصلی‌ترین بخش درخت ریشه‌های آن است، مسائل اعتقادی دین را می‌توان مهم‌ترین بخش دین دانست. زمانی که این درخت به درستی ریشه ندوانیده باشد، قسمت‌های دیگر آن نیز به‌طور کامل شکل نگرفته و در نتیجه شاخ و برگ فراوان و محصول مناسبی نخواهد داد.

اگر انسان بتواند برای مدیریت یادگیری مسائل اصولی دین راهنمایی مناسب بیابد، مسیرش در رسیدن به نجات و رستگاری در دنیا و آخرت هموارتر خواهد بود. این نکته را نیز باید افزود که آموزش اصول و مبانی دینی در دوره‌های مختلف رشد انسان (کودکی، نوجوانی، جوانی و بزرگسالی) باید هماهنگ با رشد شناختی فراگیران انجام شود (البته به کمک روش‌های مناسبی همانند تشویق، تنبیه مناسب و الگودهی) تا تأثیرات آن چشمگیر باشد.

نخستین و مهم‌ترین موضوع در آموزه‌های اعتقادی دین، شناخت مبدأ جهان است.^۱ فهمیدن وجود و سپس اسماء و صفات خدای تعالی، در محکم‌تر شدن مبانی دینی در وجود انسان نقش مهمی دارد. در فلسفه باستان و شاخه‌های آن در شرق و غرب و نیز در الهیات ادیان گوناگون، دلایل مختلفی برای وجود مبدأ هستی بخش بیان شده است.

یکی دیگر از مسائل مهم اعتقادی، شناخت سرانجام جهان هستی است. اعتقاد به سرانجام هستی موجب هدفمندی در زندگی شده و سبب می‌شود که ناامیدی از انسان رخت بربندد. دو مسئله مهم دیگر در بحث‌های اعتقادی، مسئله رسولان الهی و درپی آن، امامان شیعه علیهم‌السلام است؛ انسان‌هایی کامل که تلاش نمودند خود و دیگران را به توحید - که همان نجات و کمال بشر است - رهنمون سازند.

با توجه به آنچه در اهمیت مسائل اعتقادی بیان گردید، کتاب حاضر در تلاش است بخشی از این نوع مسائل را با بیانی آسان برای مخاطبان مختلف به‌ویژه دانشجویان

۱. اساس دین، شناخت خداست و نهایت شناخت، تصدیق اوست و کمال تصدیق وی، یگانه دانستن او

و نهایت یگانه دانستن او، خالص شدن برای اوست. (نهج البلاغه، خطبه ۱، ص ۳۹)

گرامی مطرح کند. در این قسمت، بخش‌هایی از این اثر معرفی می‌شود:

بخش نخست در سه فصل شکل یافته است: ۱. آسیب‌های جهان معاصر، ۲. نقش دین در کنترل آسیب‌ها، ۳. مسلمان آرمانی در عصر جدید. هدف در این قسمت، پرداختن به آسیب‌ها و بحران‌های زندگی انسان در جهان مدرن است که تنها راه برون‌رفت از آن، رفتار بر طبق آموزه‌های دینی است. در ادامه، کارکردهای دین در زندگی فردی و جمعی انسان بیان می‌گردد و در نهایت، ویژگی‌های مسلمان ایدئال در عصر مدرن که به دنیا و آخرت خود توجه دارد، معرفی می‌شود.

بخش دوم دارای شش فصل است: ۱. اهمیت و ضرورت خداشناسی، ۲. برهان فطرت یا اجماع عام، ۳. برهان نظم، ۴. برهان علی، ۵. برهان حرکت، ۶. برهان امکانی. هدف در این قسمت، ارائه راه پیشگیری و درمان بخشی از آسیب‌های جهان مدرن، یعنی اثبات وجود خدای تعالی است.

بخش سوم شامل پنج فصل است: ۱. تلاش برای شناخت اوصاف، ۲. علم، قدرت و اراده الهی، ۳. توحید الهی، ۴. حکمت الهی، ۵. عدل الهی. هدف در این بخش، شناخت برخی اوصاف الهی و پاسخ به برخی شبهات می‌باشد.

بخش چهارم به بیان چهار فصل می‌پردازد: ۱. خداحافظی با طبیعت، ۲. پیوستگی زندگی پس از مرگ، ۳. برگشت‌ناپذیری نفس، ۴. جهان‌های فراتر از طبیعت. هدف در این قسمت، شناخت سیر زندگی انسان پس از مرگ بدن و آگاهی از ویژگی‌های جهان‌های دیگر است.

امیدواریم این پژوهش که انگیزه تألیف آن، شناساندن بهتر مبانی دین اسلام به علاقه‌مندان به ویژه دانشجویان گرامی است، مورد خشنودی خالق هستی و امام عصر^{علیه السلام} قرار گیرد. انتظار می‌رود صاحبان قلم و اندیشمندان ارجمند، با بیان نظرهای سازنده خویش نگارنده را در ارائه آثاری بهتر در جهت نشر فرهنگ و اندیشه اسلامی یاری دهند.

عباس بخشنده بالی

عضو هیئت علمی دانشگاه مازندران